

Köszöntő a kortalan korszerűség jegyében

(Mese a 65 esztendő! Alcímnek inkább ez teendő: Tisztelgő, köszönő köszöntő)

Nincs más haza, csak az anyanyelv.

(Márai Sándor: Napló, 1975)

Nekünk egyetlen hazánk van, ez a magyar nyelv.

(Kányádi Sándor, 2019)

Volt egyszer egy Janus Pannonius Tudományegyetem (JPTE), ahol a 80-as években a *magyar nyelv és irodalom* szak keretében működő specializációk közül a *magyar mint idegen nyelv / hungarológia (MIH)* bizonyult a legújszerűbb és legnépszerűbb nyelvészeti súlypontnak. Az 1986-tól egyre rendszeresebbé váló pécsi hungarológiai kurzusok első fő vendégelőadói Giay Béla és Nádor Orsolya voltak Budapestről. Ekkor volt tehát szerencsém személyesen megismerkedni Nádor Orsi tanárnővel – idehívójának, egyben közös mesterünknek, Szépe György professzornak, a számunkra legendás időket idéző Nyelvi és Kommunikációs Intézet igazgatójának köszönhetően.

Volt egyszer egy Magyar Lektorai Központ (MLK) is, a budai Zsombolyai utcában, ahol 1988-ban Giay Béla igazgatóként éppen Orsi tanárnőhöz, módszertani munkatársához irányított lektori pályázatomban időszerű tennivalóinak ügyében. Ez volt tehát a második helyszíne újabb találkozásunknak. A harmadik már a müncheni LMU Finnugrisztikai Intézetében következett 1990-ben, amikor is bőkezű hazai könyvajándékokkal érkezve látogatott oda.

A többit már nem számolom, mivel találkozásaink teljesen rendszeressé, sőt folyamatossá váltak a lektori konferenciákkal, a MANYE-kongresszusokkal, további pécsi vendégoktatói jelenlétével, közös vállalkozásainkkal – immár a kollegiális barátság jegyében.

De most végre szóljon a mese magáról a főszereplőről mint Ünnepeletünkről, aki már tanulmányai során elindult azon az úton, amely felkészültségével, tanári és tudományos képzettségével szinte egyenesen mai szakterületei felé vezetett. Ám az úton nemcsak úgy ment, mendegélt, hanem mindig látta is maga előtt a szakaszonként kitűzött célt, s találatkonyságának tudatában hitt is annak elérhetőségében.

Az Egri Tanárképző Főiskolán szerzett magyar–orosz szakos általános iskolai tanári oklevelét (1981) az ELTE magyar nyelv és irodalom szakos diplomája (1983) követte, majd a mai magyar irodalom területén szerzett egyetemi doktori cím (dr. univ. – ELTE, 1988) után *A magyar nyelvpolitika története* című alkalmazott nyelvészeti értekezésének megvédésével a nyelvtudomány kandidátusa lett (MTA, 1998), később pedig nyelvtudományból habilitált is (PTE, 2001).

Mindeközben gyarapította nyelvismeretét is: az orosz és az angol mellé – szakterületének megfelelően – horvátul, szlovákul és olaszul is tanult. Ezeket ugyanis kiválóan hasznosítani tudja kutatási és oktatási szakterületeinek művelésében: a nyelvpolitika és nyelvoktatás-politika (történeti vonatkozásaikkal együtt), a kisebbségi nyelvi jogok, a kevésbé használt és tanított nyelvek, a magyar mint idegen nyelv (oktatáspolitikai, történeti és pszicholingvisztikai vonatkozásokkal), a magyar mint származásnyelv, a magyar alkalmazott nyelvészet története és a Kárpát-medence nyelvpolitikai tendenciáinak, illetve Kelet-Közép-Európa nyelvi-etnikai kérdéseinek diakrón szempontú elemzése terén.

Mindezek száraz tények maradnának, ha nem említjük Nádor Orsolya tanárnő elkötelezett hivatástudatát, különleges pedagógiai érzékét, széles körű tájékozottságát, alapos filológiai pontosságát, szívós, szorgos és lelkes munkálkodásában megmutatkozó rendkívüli teherbírását, természetéből adódó közvetlenségét, rendíthetetlen optimizmusát, empatikus segítőkészségét,

amelyeket kollégái és hallgatói egyaránt folyamatosan megtapasztalhatnak pajkos mosolya mögött. Ez így volt már az elsőként említett Magyar Lectori Központban és jogutód intézményeiben, a Nemzetközi Hungarológiai Központban, majd a Balassi Intézetben is, ahol a Magyar Nyelvi Tagozatot vezette, s folytatódott a Kecskeméti Tanítóképző Főiskolán és jelenlegi fő munkahelyén, a Károli Gáspár Református Egyetem BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszékén, ahol egyetemi docensként végzi hitelesen színvonalas oktatói és kutatói munkáját, széles körű oktatás- és kutatásszervezési tevékenységét. Ez utóbbit illetően ottani működését kiválóan fémjelzik a szakfelelősként általa indított különféle MID-képzések és a Hungarológiai kutatócsoport vezetése.

A kutatócsoport 2013-ban alakult meg, kezdetben egy nemzetközi pályázat keretében az IKT-szókincs B1–B2 szintű szójegyzékének összegyűjtésével és tanításának módszereivel foglalkozva: a 2015-ben lezárult Hungarobox projekt jól hasznosítható eredménye egy unikális, hatnyelvű infokommunikációs szótár és egy több mint száz feladatból álló online feladatbank lett. A kutatócsoport második nagy vállalkozása a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületével történő operatív kapcsolat megteremtése volt: 2016 decemberében ennek köszönhetően alakult meg a MANYE MID-szakosztálya, amelynek elnöke Nádor Orsolya lett. (Mint azóta már tudhatjuk, a szakosztály évente két nemzetközi rendezvényt tart „A magyar mint idegen nyelv napja” címmel – ebből az egyiket a KRE Hungarológiai kutatócsoportja rendezi, a másikat pedig valamely más magyar egyetem, illetve elvileg a KKM-Balassi Intézet.) Szintén 2016-ban indult meg a KRE és a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola együttműködése („A Kárpát-medencében magyarul – magyar mint idegen nyelv tanárképzés Beregszászon” projekt), s ehhez az akkreditációs anyag és a mintatantervek kidolgozását, az oktatásszervezést is a kutatócsoport végezte. E projektfelelősi feladatkör mellett Nádor tanárnő szerkesztője és lektora az 5–12. osztályos magyar nyelvtan digitális tananyagfejlesztésének is.

2018-tól a kutatócsoport egy egyedülállóan hiánypótló és újszerű tananyagsorozat kidolgozásába kezdett, mivel a magyar mint idegen nyelvi tanárképzésben résztvevők és a határon túl, illetve a diaszpórában magyar nyelvet tanítók számára mielőbb könnyen elérhető, korszerű segédanyagokat kellett biztosítani. A *Magyar nyelv-tanári segédkönyvek* sorozatában eddig 17 elektronikusan is elérhető kötet készült el (rendszerint egy-egy tantárgyat friss szakirodalommal lefedve); többségük már e-könyvként is letölthető, valamint nyomtatott egyetemi jegyzetként is kézbe vehető a L'Harmattan Kiadó és a KRE (Károli Könyvműhely) gondozásában.

A kutatásszervezés szálai azonban gyakran messze túlnyúlnak a helyi kereteken, és egyben bizonyítják Nádor Orsolya vérbeli szervezői rátermettségét is tudományos kutatócsoportokban, illetve projektekben történő sokrétű részvételével: a Te-Le-Hu (2008–2010) és a Hungarobox (2013–2015) Grundtvig tanulási kapcsolatok nemzetközi projektjének magyarországi koordinátoraként, az Eszterházy Károly Egyetem OFI (2017–2018) tananyagfejlesztésének digitális szerkesztőjeként, a Terminológiai kutatócsoport tagjaként, illetve a Termini kutatócsoport (a magyar nyelv határtalanításáért) keretében a szótár magyarországi vonatkozásainak felelőseként, valamint a XVIII. MANYE-kongresszus (Balassi Intézet, 2008) főszervezőjeként, illetve a nyomában megjelent, *A magyar mint európai és világnyelv* című kongresszusi kötet szerkesztőjeként (2009).

Aktív tagja a Nemzetközi Magyarástudományi Társaságnak és az Európai Terminológiai Egyesületnek, s a tudományos közéletben vállalt további feladatkörei folyamatos munkával járnak: a MANYE választmányi tagjaként és a PKE Alkalmazott Kutatások Intézete tanácsadójaként egyaránt. Rendszeresen részt vesz PhD- és habilitációs bizottságok munkájában tagként, s eddig kb. 20 esetben opponensként.

Még szélesebb szakmai körben vált közismertté szerkesztői munkássága: a *Hungarológiai Évkönyv* társfőszerkesztői (2000–), a *THL2 – A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata* főszerkesztői (2005–2018), az *eMagyarul* elektronikus tananyag-sorozat főszerkesztői

(2006–2010), a *Magyar nyelv-tanári segédkönyvek* sorozatszerkesztői (2018–) és a *Modern Nyelvoktatás* főszerkesztői (2018–) tevékenysége.

Pályafutásában oktatói munkássága is kezdettől fogva túlmutatott a hazai kereteken – kiterjedt kapcsolatrendszerrel, továbbá határon túli, illetve külföldi vendégoktatói és tanulmányutas tapasztalatokkal gazdagodva: a Brno-i Egyetem lektora (1989), majd a Zágrábi Egyetem nyelvész vendégtanára (2010–2015) volt, újabban pedig a pozsonyi Comenius Egyetem nyelvész vendégtanára (2018-tól). Közben több más oktatóhelyen is megfordult az Erasmus tanári mobilitás keretében: így a Firenzei Egyetemen (2009-ben és 2012-ben) a nyelvpolitika, a magyar mint idegen és mint származásnyelv szakterületével, a Partiumi Keresztény Egyetemen (2013-ban) a hungarológia és a Kárpát-medencei nyelvpolitika-történet témaköreivel, a Zágrábi Egyetemen (2016-ban) a Kárpát-medencei népek és nyelvek speciálkollégiumával, a Tartui Egyetemen (2017-ben) szintén a Kárpát-medencei népek és nyelvek témájával.

Akár itthon, akár külhonban oktatott, a magyar mint tanított nyelv korszerű szellemiségű keretében a magyar mint idegen nyelv értő megközelítése mellett mindig is szívügyének tekintette a határon túli és a szórványban élő magyarság nyelvi-nyelvpolitikai helyzetének alakulását, a magyar mint származásnyelv oktatásának támogatását. A hungarológiai tárgyak oktatását lelkesítő lelkesedéssel végezve évtizedeken át nagyban hozzájárult a szakmai utánpótlás magas színvonalú kineveléséhez, s miközben megkülönböztetett figyelmet fordított a tehetséggondozásra, pedagógusi empátiája a tanítványok mindennapos gondjaival és a pályakezdés nehézségeivel való törődésre is kiterjedt. Sokakat mozdított előre, s váltak sikeres lektorrrá, nyelvtanárrá, kutatóvá, többeknek mutatott utat segítőként gyakorlatias tájékozottságával, és rengetegen lehetnek, akik még ma is hálásak neki akár csak egy valaha éppen jókor jött biztató és bátorító szóért, megértő és vigasztaló mosolyért is.

Témavezetésével számolatlanul számos szakdolgozat és itthon hét doktori értekezés született eddig (a PTE Nyelvtudományi, majd az EKKE Neveléstudományi Doktori Iskolájában), s mostanában készül a nyolcadik a pozsonyi UK Comenius Általános Nyelvészeti Doktori Iskolájában.

Oktatói és kutatói teljesítményének egy-egy kiemelkedő elismerését jelzi helyben „Az év oktatója” cím (KRE, 2015), illetve országos szinten a Brassai-díj (MANYE, 2023).

A határon túli magyarság nyelvpolitikájának múltját és jelenét, a hungarológiai kutatás és oktatás történetét igencsak kevesen ismerhetik nála jobban, s a magyar mint idegen és mint származásnyelv tanításának módszertanában is elévülhetetlen érdemeket szerzett. Felkészült tanári mindennapjai mellett impozáns tudományos munkássága is bőségesen tükrözi ennek meggyőző lecsapódását mind konferenciákon tartott előadásaiban, mind megjelent közleményekben és szerkesztett kiadványaiban, amelyek közül számos tétel vált máris egyben kiválóan hasznosítható felsőoktatási tananyagká, kötelező vagy ajánlott olvasmánnyá, illetve megkerülhetetlenül hivatkozandó alapvető szakirodalommá.

Publikációi közül kiemelkednek monográfiái: *Nyelvpolitika. A magyar nyelv politikai státusváltozásai és oktatása a kezdetektől napjainkig* (2002), *Nyelv és oktatás kisebbségben. Kárpát-medencei körkép* (társszerkesztők: Bartha Csilla és Péntek János, 2011), *Nyelv – társadalom – kultúra: bevezetés a nyelv, a társadalom és a kultúra összefüggéseinek tanulmányozásába* (társszerző: Spannraft Marcellina, 2012), *Tanított (anya)nyelvünk* (2018), *Régi és újabb nyelvoktatási módszerek* (2019), *Bevezetés a kelet-közép-európai térség geográfiai, történelmi és nyelvtudományi felfedezéséhez* (2022), *Népnyelvek – nemzeti nyelvek – nemzetközi nyelvek – terület nélküli nyelvek* (2022), *A kelet-közép-európai nyelvi térség* (2023).

Hasonlóképpen közismert tankönyvei: *A magyar mint idegen nyelv / hungarológia* (társszerző, társszerkesztő: Giay Béla, 1998), a *Magyar nyelvmester* (társszerző, társszerkesztő: Hegedűs Rita, 2006), valamint a MID és a hungarológia oktatásához klasszikusként használt régebbi válogatásai és bibliográfiái: *A hungarológiai oktatás elmélete és gyakorlata. Válogatás*

a magyar lektori konferenciák anyagából (1969–1988); társszerkesztő: Giay Béla, 1989), *Ajánló bibliográfia a magyar mint idegen nyelv tanulmányozásához* (1945–1988); társszerző: Giay Béla, 1989). Ezúttal csak utalni tudok további szerkesztett köteteire (egyéb hungarológiai, nyelvpolitikai, alkalmazott nyelvészeti konferenciák és válogatások anyagaira) és természetesen igényes, tartalmas, alapos adatolással és filológusi műgonddal megírt saját tanulmányaira is.

Végezetül a mese kezdetéhez, a személyes szálak alakulásához visszatérve azóta nevet váltott az említett pécsi és a budapesti intézmény egyaránt: a JPTE ma már egyszerűen PTE, a Magyar Lektori Központ jogutód intézménye pedig a Nemzetközi Hungarológiai Központ, majd a Balassi Bálint Intézet, illetve végül a mai KKM-Balassi Intézet lett. Ám ettől függetlenül Orsi tanárnő töretlenül folytatta tovább pécsi szerepvállalását: az ezredforduló körül és után is az immár kiteljesedett MIH specializációban, az abból kinőtt nappali és levelező tagozatos szakon, valamint a szakterületen folyó képzés posztgraduális (PhD) szintjén az alkalmazott nyelvészeti doktori program érintett ösvényében: népszerű előadóként, keresett témavezetőként, mindig szívesen látott védési bizottsági tagként, számos esetben bírálóként is. Volt programvezetőként örök hálával tartozom neki mindezért a több évtizedes kitartó, lelkiismeretes, felelősségteljes pécsi közreműködésért.

Kereken az ezredforduló óta folyamatosan együtt dolgozunk az éppen 25. számát elérő Hungarológiai Évkönyv szerkesztésén. Társszerkesztőként Orsi közben mindig ötletgazdag megújítási javaslatokkal is előállt, s különös érdeme van a folyóirat minősítésének szorgalmazásában és végül elérésében is: immár az MTA által elismert folyóiratok közé történt besorolásában. Mivel jó ideig főszerkesztője volt a THL2-nek is, értő módon járult hozzá e két rokon szakmai folyóirat észszerű munkamegosztásához és profiljaik célszerű alakításához.

Immár bő évtizedes közös, egyetemközi küzdelmet folytatunk azért, hogy a magyar mint idegen nyelv szak nemzeti ügynek kijáró méltó módon, teljes értékű képzésként végre ismét indítható lehessen a közelmúltban bevezetett osztatlan tanárképzésben is. Ezt a vágyott szinten sajnos még mindig nem sikerült elérnünk, de Orsi tanárnő leleményességének köszönhetően a szakterületen – a 2 és 4 féléves másoddiplomás, levelező tanári MA mellett – közben addig is legalább létrejöhettek újabb átmeneti megoldások is, mint amilyen a néhány éve létrejött magyar mint idegen nyelv szakos pedagógus szakirányú továbbképzés – alapításában eredetileg a KRE és a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola együttműködéséből adódóan, viszont szerencsére így már más egyetemeken is indíthatóan; ekként azóta Pécsen is bevált működtetéssel.

Lelkes oktatóként és kutatóként, fáradhatatlan oktatás- és tudományszervezőként egészében is sokat tett a hungarológia, a magyar mint „tanított (anya)nyelvünk” szakterületének és felsőoktatási képviselőjének rangját megillető elismertségéért és népszerűsítéséért. A magam részéről szerény köszöntőmben tehát szeretnék egyben a köszönet és hála kifejezésének is külön hangsúlyt adni – annál is inkább, mert eme missziójának keretében közelebről a pécsi képzés színvonalának emeléséhez is önzetlenül és jelentősen hozzájárult.

Még nincs itt a vége, ne fuss el véle! Merthogy örökmozgó Ünnepeletünket ismerve lehet majd még újra és újra köszönteni, s bizonyára akkor is lesz mit megköszönni. Addig pedig Isten éltesse, Orsi! Továbbra is jókedvvel, alkotó energiával, kifogyhatatlan ötletekkel, sikerélményekkel! Lám, ami késik, nem múlik! (Ha tiszteletedre olyan sokan ilyen sokat nem írtak volna, az én mesém is tovább tartott volna.)